

Didactische opmerkingen bij de belijdeniscursus

Ja, ik geloof

Kees van Dusseldorp - Schildwolde, juni 2015

Leuk dat je met deze belijdeniscursus aan het werk gaat! Graag praat ik je even bij over de achterliggende keuzes en doe ik wat suggesties voor het gebruik van deze cursus. Maar vooraf: geniet van het werken met jongeren die zich voorbereiden op openbare geloofsbelijdenis; geniet van het werk van Gods Geest met hen en draag hen in je gebed. Dan ontvang je de liefde om hen als geestelijk begeleider een stukje te helpen op hun geloofsweg.

Belijdeniscatechese:

Naar mijn ervaring vinden jongeren een aantal dingen belangrijk voor belijdeniscatechisatie:

- Nog een keer de belangrijkste onderwerpen van de christelijke leer doornemen, nu met de (iets) grotere levenservaring. Diverse onderwerp zijn in het verleden al wel aan de orde geweest, maar toen was de catechisant nog jonger.
- Samenhang en prioriteit vinden in de veelheid aan thema's die in het christelijk geloof aan de orde zijn.
- Meer op persoonlijk geloof gerichte behandeling, zodat de 'theorie' beter geïntegreerd wordt in de eigen overtuiging en de eigen leefwereld.
- Uitgedaagd worden om naar anderen het geloof te verwoorden.
- Ruimte krijgen voor de eigen vragen en twijfels, in de hoop dat de belijdeniscursus daarin verder helpt.
- Voorbereiding op het 'belijdend lidmaatschap' van de kerk, zodat je beter weet wat dat inhoudt en impliceert.

Dit betekent dat belijdeniscatechisatie enerzijds een samenhangende cursus moet zijn, maar anderzijds ook veel openheid moet kennen voor de eigen vragen en het proces van geloofsontwikkeling van de individuele jongere. Er is behoefte aan inhoudelijke input door de catecheet, maar ook aan onderlinge discussie, die verrijkend en verscherpend werkt.

Setting:

- Belijdeniscatechisanten zijn anders gemotiveerd dan 'gewone' catechisanten. Ze kiezen bewust voor de belijdeniscatechisatie, ook al zal aan het begin van de cursus nog niet voor iedereen vaststaan dat hij/zij ook daadwerkelijk belijdenis gaat doen.
- Deze motivatie betekent meer bereidheid om een stukje voorbereiding te doen.
- Belijdeniscatechisanten verlangen ernaar om persoonlijk aan de slag te gaan met de inhoud: ze nemen – hopelijk – geen genoegen met bekende antwoorden, omdat ze zich realiseren dat ze nu ook zelf verantwoordelijkheid nemen voor hun geloof.

- Catechisanten moeten de vrijheid hebben om alles te kunnen zeggen. Ook ketterijen of kritische vragen zijn welkom! Waar moeten ze die anders uiten? Dat vraagt om veiligheid en vertrouwen in de groep. Het is goed om dit aan het begin expliciet te maken. Als blijkt dat een catechisant structureel een specifieke inbreng heeft die het groepsgesprek gaat beheersen, is het verstandig om met hem/haar even persoonlijk te spreken.

Methode:

De cursus is gebaseerd op een aantal uitgangspunten:

1. De geloofsinhoud wordt beknopt en toegankelijk weergegeven. De vraag- en antwoordvorm maakt lezen gemakkelijker, omdat de vragen herkenbaar zijn. Er is gekozen voor een doordachte opbouw en ordening: Jezus volgen, de Vader kennen, door de Geest leven. Als de cursus steeds doorloopt, ongeacht de gesprekken tijdens de ontmoetingen, komen de catechisanten in de loop van het seizoen alle belangrijke thema's tegen.
2. Ervaring leert, dat drie á vier pagina's door de catechisant van tevoren wel te lezen zijn. Om een actieve leeshouding te stimuleren, zijn er elke les opdrachten ter voorbereiding. Het is goed om die voorbereiding ook regelmatig te honoreren door er aandacht aan te geven tijdens de ontmoetingen.
3. Het is voor de betrokkenheid en effectiviteit van het grootste belang dat structureel wordt aangesloten bij de vragen van de belijdeniscatechisanten. Als de bespreking ervan ver bij het onderwerp van de les ligt, is dat geen probleem, omdat de cursus toch wel doorloopt.
4. Naast het cursusboekje en de ontmoetingen is ook de persoonlijke ontwikkeling belangrijk. Dat wordt gestimuleerd door individuele aandacht tijdens de cursus: aan het begin is een soort 'intake'-opdracht opgenomen, aan het eind een persoonlijk gesprek. Het is verstandig om ook tijdens de cursus de catechisanten persoonlijk te spreken. Daarnaast verdient het aanbeveling om de eigen omgang met God te stimuleren door de catechisanten het gebed te laten verzorgen.

Praktijk:

De cursus beslaat 18 lessen. Dat maakt het mogelijk om het in een seizoen te behandelen, zonder dat er tijdsdruk op staat. Er is ruimte om zo nodig even een pas op de plaats te maken, een ander thema te bespreken of een andere leerervaring te organiseren (door iets actiefs te doen, iets te organiseren of te presenteren). Als er ruimte is, kun je de catechisant na elk deel even laten terugkijken naar zijn ontwikkeling. Een voorbeeld daarvan is de evaluatieopdracht bij deel A, die hieronder is opgenomen.

Het zou mooi zijn als de belijdeniscatechisanten zich zelf verantwoordelijk weten voor hun eigen leerproces en voor de groeps sfeer. (Daarvoor moeten de groepen overigens niet groter zijn dan ca. 10 personen.) Dit is te bevorderen door dit van tijd tot tijd aan de orde te stellen: 'Hoe vinden jullie dat het gaat? Wat kunnen we nog verbeteren aan de belijdeniscatechisatie? Waar mag voor jou wel wat meer aandacht voor komen?'

Het persoonlijk leerproces wordt sterk bevorderd als je catechisanten van tijd tot tijd de vraag voorlegt: 'Wat neem je voor jezelf uit deze ontmoeting mee?' (De vraag 'Wat heb je geleerd?' kan gemakkelijk cognitief worden opgevat.) Je kunt dit ook laten opschrijven. In de cursus zou dit goed kunnen ter afsluiting van de drie delen, zie het voorbeeld hieronder van een evaluatieopdracht bij deel A.

Een kop thee of koffie van de kerk aan het begin van de ontmoeting helpt altijd om een goede sfeer te creëren.

Naast de belijdeniscatechisatie organiseren veel kerken ook nog een kamp, een pelgrimage, een present-actie of iets dergelijks voor de belijdenisgroep. In deze cursus is een dergelijke activiteit niet opgenomen. Maar dat is natuurlijk geen enkele belemmering om zo iets te organiseren.

Catechismus:

Bij elke les zijn een of twee vragen en antwoorden uit de Heidelbergse Catechismus opgenomen, die traditioneel de inhoud van de catechese bepaalde. Inmiddels wordt er op heel verschillende manieren met de Catechismus omgegaan.

Voor deze cursus is een selectie gemaakt van de meest relevante onderdelen. Het is aan de catecheet om te bepalen op welke manier de catechismus een rol speelt. Je kunt het in de les aan de orde stellen, je kunt het laten memoriseren, je kunt het ook meegeven als extra leestip.

Achter in het cursusboekje staan herhalingsvragen. De catechisant kan die gebruiken om voor zichzelf na te gaan of hij/zij een zinnig antwoord kan geven op deze vragen. Eventueel kan de catecheet deze vragen gebruiken om de leerstof te toetsen.

Verrassende gesprekken ontstaan wanneer de catechisanten in tweetallen met deze vragen met elkaar in gesprek gaan.

Werkvormen:

In de cursus worden diverse werkvormen aangeboden: voorbereidingsopdrachten, opdrachten of stellingen in de les, bijbelstudie. Als catecheet kun je hier naar eigen inzicht gebruik van maken. Als je elke keer vraagt dat ze een vraag of stelling meenemen, heb je in ieder geval genoeg aanleiding voor een gesprek.

Je kunt opdrachten individueel, in tweetallen of in groepen laten uitvoeren. Dat geldt ook voor de bespreking van gestelde vragen. Uiteraard is het ook mogelijk om plenair op vragen in te gaan. Vraag dan altijd wel eerst even welke gedachten er in de groep leven bij een vraag. Dat verrijkt niet alleen de les, maar maakt ook de betrokkenheid groter.

Van belang is, dat je niet steeds hetzelfde stramien kiest, maar echt zoekt naar afwisseling in werkvormen. Dat zorgt niet alleen voor een boeiender ontmoeting en een betere concentratie. Maar het is ook zinvol, omdat je met verschillende werkvormen ook verschillende catechisanten en capaciteiten aanspreekt. Daardoor wordt de effectiviteit van de lessen verbreed.

Catecheet:

Als geestelijk begeleider ben je deels procesbegeleider: het leerproces van de belijdeniscatechisanten staat centraal. Daarin kunnen zij ook van elkaar leren. Probeer je van tijd tot tijd bewust op te stellen als procesbegeleider, zodat hun eigen zoektocht ruimte krijgt.

Deels ben je ook de deskundige. Belijdeniscatechisanten willen vaak ook 'het antwoord' horen van de catecheet. 'Het' antwoord bestaat vaak niet. Tegelijk heb je als catecheet wel ervaring en inzicht opgedaan die voor de catechisanten relevant is (als het aansluit op hun vragen!).

Bedenk dat zij meer van jou als persoon leren dan van jouw kennis. Hoe jij met vragen omgaat en luisterend naar God zoekt naar wijsheid is veel meer vormend dan wat je er uiteindelijk over zegt.

Vanuit je positie als catecheet is het ook van belang om je ervaring en inzicht naar voren te brengen. Probeer echter te voorkomen dat je gaat 'preken': daar zijn andere momenten voor.

Al deze middelen staan in dienst van de geloofsontwikkeling van de jongeren. Als catecheet mag je – vaak tot je verwondering – hierin een bijdrage geven. Geniet ervan en vertrouw daarin op de Geest van Christus!

Extra materiaal:

De Beginopdracht staat in het cursusboek, in het eerste hoofdstuk Van start. Hieronder vind je de opdracht uitgewerkt tot werkblad. Dit kun je gebruiken in of na de eerste ontmoeting.

Ook van de Eindopdracht (pag. 91 in het boek) is hieronder een werkblad opgenomen. Tenslotte tref je hieronder ook een voorbeeld van een verwerkingsopdracht na deel A.

EINDOPDRACHT BIJ JA, IK GELOOF

Je hebt deze cursus voor belijdenis catechisatie gevolgd. Als je besloten hebt om openbare geloofsbelijdenis te doen, vraag je de kerkenraad om toegelaten te worden tot het heilig avondmaal. De kerkenraad zal daar graag een positieve beslissing over nemen!

Dat kan de kerkenraad pas doen als hij een beeld heeft van jou als christen: wat geloof je en hoe leef je als christen? Als afronding van de belijdeniscatechisatie volgt nog een eindgesprek met je catecheet en je wijkouderling.

Lees het formulier voor openbare geloofsbelijdenis nog een keer door. Bekijk ook de hoofdstukken van dit boekje nog een keer goed. Je kunt de herhalingsvragen hiervoor gebruiken. Maak ter voorbereiding op het eindgesprek deze opdrachten en stuur ze naar je catecheet:

1. Wat geloof jij?

Schrijf in minimaal 50 woorden (ca.5 regels) jouw *persoonlijke geloofsbelijdenis*. Wat is in jouw geloof het belangrijkste? Probeer het zelf onder woorden te brengen.

Ik geloof ...

2. Welke tekst?

Schrijf een bijbeltekst op, die je heel erg aanspreekt. Probeer ook aan te geven, wat je in die tekst bijzonder vindt.

Mijn tekst is: ...

Ik vind die bijzonder, omdat...

